

EVANGELIZACE APOŠTOLA PAVLA

Marek Kozák

Článek se týká první evangelizace v rámci působení svatého apoštola Pavla. Vzhledem ke stanovenému rozsahu tohoto článku se chci alespoň dotknout témat, která by nám pomohla Pavlovu evangelizaci přiblížit. Nejdříve se zamyslíme nad židovskou výchovou a židovským výkladem Bible. Poukazuje to na velký rozdíl mezi naší současností a dobou a kulturou, v níž svatý Pavel žil. Dále se zamyslíme nad různými aspekty hlásání evangelia apoštola národů. Je nepochybné, že svatý Pavel, největší křesťanský misionář všech dob, může obohatit i nás v našem evangelizačním poslání.

**THLIC. MAREK
KOZÁK**

Vystudoval biblickou teologii na Papežské gregoriánské univerzitě v Římě. Nyní působí jako administrátor ve Spálově.

Zdroje informací

Nejprve je důležité zmínit zdroje, jež nám podávají nějaké svědectví o Pavlově evangelizaci. Na prvním místě jsou jimi autentické dopisy. Ty pro nás mají výjimečnou hodnotu, neboť jsou psány samotným Pavlem. Významné svědectví o Pavlově evangelizaci nám podávají i Skutky apoštolské, ač nejsou Pavlovým dílem, skýtají jakýsi historický přehled o jeho působení. V neposlední řadě je třeba zmínit i spisy, které nám poskytují vhled do židovské kultury prvního století.

Náboženská výchova a vzdělání svatého Pavla

Pro správné pochopení misijní činnosti apoštola Pavla je třeba se zamyslet nad jeho osobností, kterou formovala i náboženská výchova. Výchovu svatého Pavla je možné rozdělit na dvě

etapy. První roky svého života strávil u rodičů v Tarsu, kde se narodil. Důkladnější studium pak získal v Jeruzalémě u vyhlášeného židovského rabína Gamaliela (Sk 22,3). Apoštol Pavel byl tedy vychován podle přísných židovských předpisů. Co to znamenalo? Pokusím se o přiblížení: Traktát Pirke avot z Mišny přikazuje, že každý Žid ve věku pěti let musí začít studovat Bibli. Ve věku deseti let se začíná studovat právní komentář k Bibli, který se jmenuje Mišna. Dosažením věku třinácti let (přesněji dvanácti let a jednoho dne) je Žid považován za dospělého před zákonem, a proto je povinen zachovávat 613 biblických příkazů. Ve věku patnácti let se začíná se studiem Talmudu, který je vlastně komentářem Mišny. V tomto věku začíná takzvané univerzitní studium. Taková byla náboženská formace a vzdělání budoucího apoštola Pavla. Je důležité, abychom si uvědomili,

Kostel v Tarsu (foto: autor článku)

že v jeho době se v rodinách mluvilo jedině o biblické kultuře, nebylo k dispozici nic podobného jako televize a počítač, které dokáží člověka i rozptylovat, a proto již malé děti znaly dlouhé části Bible nazpaměť.

Židovská četba Bible

K lepšímu pochopení misijního poslání apoštola Pavla pomůže i několik informací ohledně židovské četby Bible. Písmo svaté má v životě Židů centrální místo a nebylo tomu jinak ani u svatého Pavla. Židé uznávají dvě základní tradice: tradici písemnou, kterou je posvátný text Písma, a tradici ústní. U Židů není možné oddělovat tradici písemnou od tradice ústní, protože obě dvě jim byly dány Bohem na hoře Sínaj. Proč zůstal Mojžíš na hoře Sínaj čtyřicet dní? Desatero mohl dostat od Boha během deseti minut. Rabínská tradice říká, že Mojžíš byl na hoře Sínaj čtyřicet dní, protože dostal vedle písemné tradice i tradici ústní. Ústní tradice doplňuje a vykládá písemnou a Židé je nikdy neoddělovali. Tento židovský výklad Bible se musel projevat i v misijním působení apoštola Pavla, když hlásal evangelium. Z našeho pohledu je to něco nezvyklého, protože nám je známa jenom písemná tradice, tedy text Starého zákona.

Pavlovo povolání

Povolání, které obdržel Pavel na cestě do Damašku, ovlivnilo celý jeho následující život. Bylo to setkání s živým Kristem, jak o tom sám píše (Ga 1,15–16). Po tomto setkání se jeho život změnil od základu (Fp 3,7–11). Na tomto setkání s živým Kristem je založeno jeho přesvědčení hlásat evangelium, které se tak stalo centrem jeho misionářské činnosti (Ř 1,16–17). Jeho misijní cesty začínají v Antiochii, kde se nacházela početná křesťanská komunita. Odtud vyjížděl hlásat evangelium nejdříve do Malé Asie a potom i do Řecka. Antiošská církevní obec se stala jeho domovem a základnou pro jeho tři misijní cesty. Při svém hlásání navštěvoval Pavel velká města, která byla nejen obchodními, ale i dopravními centry. Jeho putování začalo patrně v roce 47 po Kr. Dalších 15 let cestoval Pavel po východním Středomoří a kázal evangelium nejprve v synagogách a potom i mezi pohany.

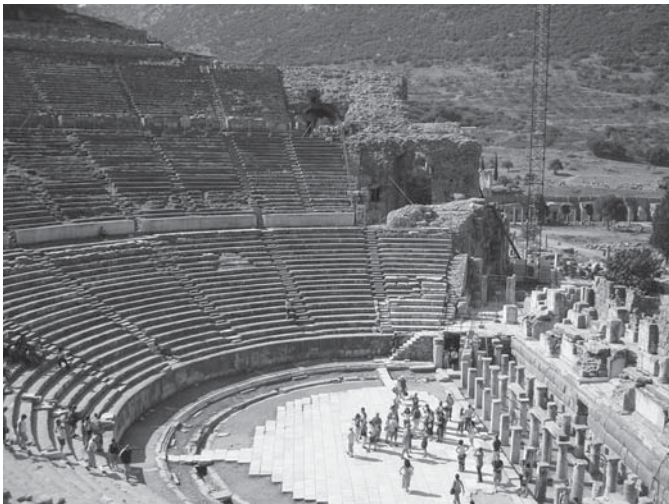
Hlásání evangelia v prvotní církvi – kérygma

Podrobné studium Nového zákona ukázalo, že zvěst prvních křesťanů měla jednotné schéma, které vypadalo asi následovně: **Dávná prococtví se naplnila a příchodem Ježíše, Mesíáše, nastal nový věk. Ježíš zemřel na kříži, aby nás vysvobodil z vlády zla. Vstal z mrtvých a přebývá po Boží pravici. Svým následovníkům dal svého Svatého Ducha jako potvrzení své moci.** Toto schéma se označuje jako kérygma apoštolského kázání. Jedno z nejčennějších svědectví o tom nacházíme právě u svatého Pavla: „Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ukázal se Petrovi, potom Dvanácti“ (1 K 15,3–5). Toto kérygma se postupně rozvíjelo a propracovávalo, v obojím proslul právě svatý Pavel.

Pavel kazatel evangelia

Svatý Pavel šířil Kristovo evangelium na různých místech a různými způsoby. Oslovoval lidi na ulicích, v synagogách a v divadlech, ve vězení a zvláště v domech. Na počátku svého hlásání upřednostňoval prostředí synagogy, kde se snažil oslovit Židy. Důležité pro něj bylo i domácí prostředí: představovalo totiž jedinečný prostor pro šíření evangelia, neboť kostely v prvních staletích ještě neexistovaly (Ko 4,15; Fm 1,2; 1 K 16,19; Ř 16,5; Sk 18,7–8). V domech se snáze vytvořilo duchovní společenství, lidé mohli v klidu posedět, podebatovat a také se pomodlit.

Když hovořil Pavel o Ježíši, používal jazyka a myšlenkových schémat svých posluchačů, aby jim poselství bylo srozumitelné a pochopitelné. V jeho listech je celá řada příkladů, na nichž to můžeme vyzorovat. V Ko 1,15–20 používá Pavel jazyka svých nevěřících oponentů, jejich terminologii však dává křesťanský obsah. Pavlovou snahou bylo, aby jim co nejlépe představil jedinečné dílo spásy vzkříšeného Ježíše Krista. Z působení apoštola Pavla je zřejmá i metoda, kterou používal. Byl to on, kdo se snažil lidem přizpůsobit a nečekal, až se druhí přizpůsobí jemu (1 K 9,19–23).

Divadlo v Efesu (foto: autor článku)

Pavlovo hlásání mezi Židy a pohany

V misijní činnosti svatého apoštola Pavla můžeme rozeznat dvě etapy. Nejdříve se při svých kázáních obracel k Židům. Po rozporu v Antiochii (Ga 2,11–14) a po jeruzalémském koncilu (Ga 2,1–10) hlásal Pavel evangelium mezi pohany.

V první etapě svého působení hlásal Pavel evangelium v židovských synagogách. Vycházel zásadně ze společného dědictví Starého zákona. Základem jeho kázání bývaly citáty ze Starého zákona, jimiž dokazoval, že Ježíš Kristus je vyvrcholením a naplněním starozákonního zjevení. Pavel ve svých kázáních hlásal osvobození od viny za porušování Božího zákona. Dále je velmi důležité zdůraznit, že jeho kázání silně aktualizovala starozákonní spisy. Pavlovo hlásání evangelia nespočívá v tom, že by jen připomínal Ježíšův pozemský život. **Evangelium je pro něj primárně mocí Boží, která působí v době jeho hlásání:** „Nestydím se za evangelium: je to moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří“ (Ř 1,16).

Ve druhé etapě hlásal Pavel evangelium pohanům, aniž by od nich požadoval zachování židovských předpisů. Místem jeho evangelizace již nebyly synagogy, ale divadla. **Se změnou posluchačů Pavel změnil i svůj způsob oslovování.** Ve svých proslovech zdůrazňoval možnost osvobození z moci démonů,

v jejichž existenci lidé starověku věřili. **Ježíše Krista představoval jako přemožitele sil zla, který přináší život a nesmrtelnost.** Pohané neznali Písmo svaté, a tak se Pavel snažil poukazovat všemi možnými způsoby na existenci jediného pravého Boha a zároveň tím bojoval proti rozšířenému modlářství. **Když mluvil například k posluchačům antické kultury, používal často jejich způsob myšlení.** V římské literatuře bývala lidská společnost často představována jako tělo, jehož všechny údy mají být k sobě solidární, navzájem spolupracovat a realizovat harmonii. Pavel používá tento obraz a napíše, že církev je mystické tělo, kde má každý svůj úkol a kde je třeba spolupracovat (Ř 12,4–5; 1 K 12,12–27).

Víra – hlavní princip evangelizace

Víra je pro svatého Pavla jedním z největších teologických témat. V Novém zákoně se tento termín vyskytuje 248krát, z toho 142krát právě u svatého Pavla, což představuje 58 % výskytů výrazu „víra“ v Novém zákoně. **Hlásání víry je u svatého Pavla centrální a stává se hlavním principem evangelizace:** „Víra je z hlásání (ze slyšení) a hlásání se uskutečňuje skrze slovo Boží“ (Ř 10,17). Zde vidíme hlavní důvod, proč je Pavel neúnavným hlasatelem evangelia: chce šířit víru. Z jeho listů lze vyčíst i to, že víra křesťana má různé stupně. Svatý Pavel se pečlivě staral, aby víra posluchačů stále rostla. Můžeme u něj rozlišovat čtyři úrovně víry:

1. Počáteční přijetí víry je ve svátosti křtu: „Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v jeho smrti? Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom jako Kristus byl vzkříšen s mrtvých slavnou mocí svého Otce i my vstoupili na cestu nového života“ (Ř 6,3–4). **Křest je základem křesťanského života, ale musí být neustále promýšlen a prohlubován.**
2. Růst víry. **Po přijetí křtu musí víra růst ke své plnosti.** Pavel to ve svých listech zřetelně popisuje (Fp 1,25–26; 2 K 10,15–16): „Máme však naději, že vaše víra bude růst, a tak se hranice nám stanovená rozšíří, a že budu moci zvěstovat evangelium v krajích ležících za vámi a nebudu se chlubit tím, co je hotovo, kde už pracovali jiní“ (2 K 10,15–16).
3. Víra jako vyjádření komunitního života – společenství. Horizont víry se rozšiřuje. Pro svatého Pavla je důležité, aby byla **víra sdílená ve společenství církve.** Víra tedy není něčím soukromým (Ř 1,11–12; 1 K 10,16; Fp 2,1; Fm 1,6): „Kalich požehnání, za nějž děkujeme, není snad společenství s krví Kristovou? Chléb, který lámeme, není snad společenství s tělem Kristovým?“ (1 K 10,16)
4. Misionářský podnět. Víra na čtvrté úrovni může být označena jako misijní. Víra, která je odpovědí na evangelium, vzbuzuje také touhu evangelium hlásat: **věřit znamená také evangelium hlásat, hlásat slovo Boží.** Jako příklad můžeme uvést komunitu v Antiochii. Křesťanská komunita v Antiochii syrské si byla vědoma, že její víra dojrála do všech tří stadií, jak jsme je popsali. Proto cítí povinnost šířit víru i čtvrtým způsobem, to je misionářským, aby víru přijali všichni lidé na celém světě (Sk 13,2–3).

Spolupracovníci svatého Pavla

Jedním z důvodů, proč byla misie svatého Pavla úspěšná, je fakt, že nepůsobil jako osamocené kazatel. Ve své evangelizaci využíval husté sítě vztahů; od blízkých spolupracovníků a důvěrníků až po přátele a známé. Na základě jeho autentických

spisů je možné vytvořit seznam, který by obsahoval přibližně 66 jmen. Mezi nejznámější patří Barnabáš, který doprovázel Pavla na jeho první misijní cestě po rodném Kypru a v Anatolii (Sk 13,1–14,28; pozn.: „Anatolie“ je historický římský název pro Malou Asii). Po incidentu v Antiochii (Ga 2,11–14) se jejich cesty rozdělily.

Mezi další spolupracovníky patří Lukáš, který je považován za autora třetího evangelia a Skutků apoštolů. V některých svých listech jej Pavel cituje jako svého spolupracovníka a pomocníka

(Ko 4,14; Fm 1,24; 2 Tm 4,11).

Je tedy pravděpodobné, že Lukáš provázel Pavla na jeho druhé a třetí misijní cestě, kde získal i mnoho podnětů pro napsání Skutků apoštolů.

Jako další známé spolupracovníky svatého Pavla je potřeba zmínit Marka, Timotea, Tita, Onézima a Filemona atd. Důležité je však i to, že mezi Pavlovými spolupracovníky nechyběly ani ženy. Byla to Apfie, Euodie a Syntyché, Tryfaina a Tryfóza, Maria a Foibé.

Pavlovy neúspěchy

Sílu osobnosti svatého Pavla si plněji uvědomíme až tehdy, když se zamyslíme nad tím, jakým utrpením procházel a jaké problémy musel v křesťanských sborech řešit. Fyzickým utrpením, nenávisť a kritikou trpěl jak ze strany Židů, tak i pohanů. O svých těžkostech dokonce píše i výslovně (2 K 11,23–30). Svatý Pavel se ale musel vypořádat i s neúspěchy, které se týkaly

jeho misijní činnosti. **Lidé ho buď nenáviděli, protože narušoval jejich pohodlné jistoty, nebo ho milovali, protože jeho poselství jim přinášelo život.** Některé jeho komunity procházely krizemi, jak nám o tom svědčí jeho dopisy. Byla to zejména komunita v Korintě, kde se vyskytovaly problémy různého druhu. Pavel ve svých dopisech ukazuje svou péči o křesťanské komunity, i když v nich nebyl právě přítomen. Způsob, jakým se Pavel stavěl ke svým neúspěchům, je pro nás svědectvím, inspirací a povzbuzením.

Závěr

V tomto článku jsem se snažil přiblížit evangelizační působení svatého Pavla. Zamysleme se, zda nás může oslovit i v dnešní době. V první fázi hlásal Pavel evangelium Židům, a to hlavně tím způsobem, že citoval starozákonní proroctví, na kterých dokazoval, že slíbený Mesiáš je Ježíš Kristus. My nejsme Židé,

proto budeme stěžejně hledat inspiraci v této části Pavlovy evangelizace. V druhé fázi hlásal Pavel evangelium pohanům, a zde jistě poznáváme velkou podobnost s naším prostředím. Pohané však starozákonní předpovědi o Mesiáši neznali, a proto je Pavel nemohl používat jako argument. Musel tedy změnit svůj styl hlásání evangelia. Snažil se přizpůsobit svým posluchačům a hovořit na základě jejich kultury (1 Kor 9,19–23). To je jistě jedna z velkých inspirací i pro nás v dnešní době. Pavel totiž dokázal při hlásání evangelia navázat na kulturu a situaci posluchačů a použil ji tak, aby představil Ježíše Krista jako Spasitele světa.

Mezi dobou Pavlovou a dobou naší je však veliký rozdíl. První křesťané byli pevně přesvědčeni, že žijí „v novém věku“, který začal Ježíšovým zmrtvýchvstáním. Tito křesťané, mezi které patřil i Pavel, byli nadšení. Vše obětovali tomu, aby svého Mistra a Pána více poznali a pak aby ho přiblížili lidem, kteří se s ním nesetkali. Měli Ježíše Krista v centru svého života. V naší době jsme naopak přesyceni informacemi, činnostmi, máme televizi, internet, člověku nechybí téměř nic a Ježíše Krista má často pouze jako přívěšek svého života. Přestože naše podmínky k hlásání evangelia jsou na první pohled odlišné než v době, kdy žil svatý Pavel, může nás apoštol národů v naší evangelizaci inspirovat. A to jistě nejen ve stylu své pastorace, ale především ve své charismatické osobě.

Na prvním místě v modlitbě. Nejen že on sám se modlil za sebe, modlil se i za ty, kterým hlásal evangelium (Ko 4,3; Fp 1,9; Ř 10,1). Modlitba je klíčem k evangelizaci, neboť vše máme od Pána. Na druhém místě nás inspiruje ve svém duchovním životě. Neustále prohluboval svou víru, která ho nutila šířit evangelium (viz čtvrtá úroveň víry). I v dnešní době je důležitá úroveň a růst víry samotného hlasatele. Za největší hodnotu pro nás považují osobní svědectví Pavlova života: „Jednejte podle mého příkladu, jako já jedním podle příkladu Kristova“ (1 Kor 11,1). Osobní svědectví je největším evangelizátorem, což potvrzuje i život mnoha dalších svatých.

Použitá literatura:

FABRIS, R. *Paolo l'apostolo delle genti*. Milano, 1999.

LÉGASSE, S. *Paolo apostolo*. Roma, 1994.

DUNN, J. D. G. *The Theology of Paul the Apostle*. Grand Rapids, 1998.

MANNS, F. *Saulo di Tarso*. Milano, 2008.

Slovníček pojmů

Mišna – první autoritativní sbírka nařízení, předpisů a ústních tradic Zákona, které se zachovaly od židovských učenců a dostaly definitivní písemnou formu v letech 135–200 po Kr. Velikou autoritu získala na základě názoru, že Mojžíš kromě písemné tradice dostal i tradici ústní, která je zaznamenána právě v Mišně. Mišna je tedy součástí Božího zjevení na hoře Sínaj.

Pirke avot – výroky otců, název nejstaršího traktátu Mišny. Výroky jsou mravního rázu a jsou uvedeny podle chronologického pořádku.

Talmud – sbírka zákonů a náboženských tradic postbiblického judaismu vydaná v písemné formě. Skládá se z Mišny a z jejího komentáře. Podobá se spíše encyklopedii obsahující materiál s různým obsahem v různých literárních formách.

Apoštol národů – svatý Pavel za hradbami (foto: autor článku)

Summary: **Evangelization by Paul the Apostle**

This article is concerned with the first evangelization in saint Paul's practise. The author firstly contemplates about influences of Jewish education as well as Jewish Bible interpretation on Paul's missionary work concept; what is pointed out is the difference between our contemporary time and the culture and times of saint Paul. The paper is then dedicated to various aspects of gospel preaching by the Apostle of Nations. The article is concluded with saint Paul's contribution to comprehension of our evangelization mission.